

*Beværrerhuset havde oprindelig stråtag.
Ældre foto, (sommeren 1903).*

Beværrerhuset 1999

Beværrerhuset maj 2014

Apeltræf 2014

Den 26. juli kl. 11.00.

**Mødested: kl. 11 Kulsbjerg Skole Nyrådafdelingen.
Bakkebølle vej 6, 4760 Vordingborg**

Tema: Appel relaterede ting – en udstilling.

Dagsplan:

- 11.00 Opsætning af udstilling.**
- 11.30 Velkomst og introduktion til dagen.**
- 12.00 Frokost.**
- 13.00-14.30 Appel udstilling**
- 14.30 Vandmøllerne - Vandring til Beværrerhuset**
- 15.30 Beværrerhuset**
Hygge med kaffe, kage, slægtssangen og slægtstalen.
- 17.00 Vi siger farvel og på gensyn den 1. august 2015.**

Theisens papirværk i Vintersbølle

Af arkæolog Per Ole Schovsboe (hele teksten er tilgængelig på www.vinterhistorie.dk)

Møllebygningen, der står alene tilbage, efter stuehuset nedbrændte i 2007, er desværre nu svært skadet af hærværk. I foråret 2014 har arkitekt Holmer og arkæolog Per Ole Schovsboe foretaget en opmåling af møllen, og der har været afholdt møder med kommunen, ejeren og lokalbefolkningen med henblik på at få engageret en gruppe frivillige, som kan hjælpe med at skaffe midler og arbejdskraft med henblik på at restaurere og bevare bygningen.

Skibskaptajn A.A. Raubjerg, der i 1828 havde købt gården Hjortholm af boet efter grosserer Jens Lind, fik i 1831 privilegium til at oprette og drive et papirværk på Nyråd grund. Jens Lind havde moderniseret Hulemosens værker der var drevet af tre vandmøller. Han havde forsøgt sig med fremstilling af papir af halm og opbygget et kostbart stampeværk til produktionen. Men projektet mislykkedes og i 1826 forpagtede Lind Hulemosens papirværk ud til papirmester Harry Wennicke der frem til 1833 fremstillede papir af klude på traditionel vis. Efter at Raubjerg havde overtaget Hjortholm og Jørgen Obel havde købt Hulemoseværkerne, fik Wennicke ved siden af papirfabrikationen etableret en ret omfattende produktion af tagrør på Hjortholm sammen med flere af Hulemosens yngre medarbejdere. Når vandet derfor svigtede møllerne i Hulemosen på grund af frost eller tørke og papirarbejdet måtte indstilles, tog man fat på Hjortholm med rensning, sortering og bundtning af de tagrør, der var høstet i området.

Da Wennickes kontrakt med Hulemosen udløb i 1833, forpagtede han det helt nye papirværk som Raubjerg havde bygget i Jydevænget, hvor Møllebækken løber på grænsen mellem Nyråd Mark og Vintersbølle Skov som siden kaldes *Theisens papirværk*. Wennickefamilien flyttede formentlig samtidigt fra Hjortholm til det nye værks hovedhus.

Værket blev opført i 1833 og indrettedes med 2 såkaldte hollændere (forklaring følger nedenfor). Raubjerg forpagtede 1833-38 papirværket til papirmester *Harry Wennicke*, som tidligere havde forpagtet papirværket i Nederste mølle (mølle nr. 3). Wennicke producerede både karduspapir og makulaturpapir af linned- og hvergarnsklude og boede øjensynligt sammen med sin familie på Hjortholm, indtil han med sin familie flyttede til papirværket (Nyraadsgade) i 1840. Den almindelige Brandforsikningsprotokol viser at møllen bestod af tre bygninger. Et forhus (stue hus), selve værket med to såkaldte hollændere der blev brugt til fremstillingen af papir og en tredjebygning, der formentlig har tjent som tørrelade for det færdige papir og lager for de indsamlede klude. Stampeværker brugtes ikke længere i de papirmøller, hvor man havde opstillet hollændere, der var mere effektive. En hollænder er et stort kar af træ med faste og roterende knive drevet af møllens vandhjul. Her findeles kludene til papirmasse opløst i vand.

Produktionsindberetningerne fortæller at arbejdsstyrken på værket udgjordes af Wennicke selv, 1 svend, 1 dreng og 1 daglejer hvortil kommer 2 kludesamlere. De sidste fik hver udstedt et kludepas som de skulle vise, når de indsamlede klude og måske også gammelt tovværk til papirfabrikationen. Wennickes indberetninger til Staten nævner, at værket i det første år producerede 12 ris *karduspapir* og 434 ris *makulaturpapir* og det er meget imponerende, når man ved at 1 ris er 500 ark. Der var forbrugt 526 lispund grove hvergarns- og linnedsklude, eller godt 4 tons!

Af Anne-Marie Jacobsen

25.juli 2014

Hvis det lykkes at restaurerer papirmøllen vil den formidle møllernes historie. Det er planen at opsætte pæle med QR koder ved alle 5 møller, hvor Per Ole Schovsboes historiske tekster kan læses. Formidlingen vil derefter være "Den historiske tur", og på den måde understøtte den historiske fortælling om Køng Fabrik, Beværterhuset og Blegen. Papirmøllen vil ligeledes kunne danne rammen om formidling af naturgenopretningsprojektet i forbindelse med Vnterbølle bækken, på den måde forenes kultur- og naturhistorien og projektet peger ind i fremtidens naturanvendelse.

Sangen ved Maren Apel's hus

Hvor Sjællands fagre ager,
langs Storestrømmens bred.
Hvor vind og sol så nænsomt
har formet dette sted.
Her samles vi til lyden
af skovens vingesus.
I Apel-slægtens hjerte
ved Maren Apels hus . . .

Min fortids stolte minde
som skabt af livets kår.
Det land som jeg kan kende
helt fra min barndoms vår.
Hvor himlens klare stjerner
står klart ved Sjællands fod,
her skabtes mine aner . . .
Her slog min sjæl sin rod.

Du sydsjællandske sommer
hvor er min glæde stor,
når lyse nætter kommer
jeg fattig bli'r på ord.
For intet steds i Danmark
jeg føler samme fred . . .
Om solen brænder ageren,
om regnen strømmer ned.

Ja slægter skal bevares
i alle slægters led.
Her minderne de ta'r os,
og børnene ta'r med . . .
De steder skal de kende;
her slægtens vugge står.
Vi gi'r hinanden håndslag
- og ses til næste år.

På Sjølund's fagre sletter: N.W. Gade 1838 /
Gendigtet: Carsten Warming juli 2006

Information:

Apelslægten har sin egen hjemmeside det er: www.apel.dk

Litteratur:

Sandberg, Fra Barndommens Land, 1951.

Sandberg beskriver sine barneår på Vintersbølle Bleg og derigennem fabrikken og dens personer.

Sydsjællandsmuseumsårbog for 2003, Charlotte Paludan

Sydsjællandsmuseumsårbog for 2004, Anne-Marie Jacobsen restaurering af Beværterhuset

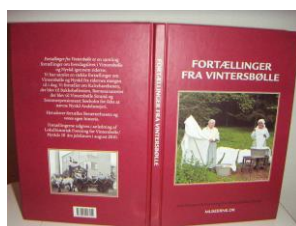
Folderen: Vintersbølle Skov

Bogen: Fortællinger fra Vintersbølle udgivet på forlaget Museerne.dk den 28. august 2010

Hjemmesiden www.museerne.dk

Filmen: En dag på Blegen http://www.vinterhistorie.dk/?page_id=507

Derudover råder Lokalthistorisk Forening for Vintersbølle/Nyråd over information:

Hvis man ønsker at støtte Projekt Beværterhuset kan man gøre det ved at blive medlem af Lokalthistorisk Forening for Vintersbølle/Nyråd.

Lokalthistorisk Forening for Vintersbølle/Nyråd er dannet den 28. august 2000.

Foreningens formål:

1. At udbrede kendskabet til Vintersbølle og Nyråds historie.
2. At bevare væverhuset/beværterhuset i Vintersbølle Skov samt gøre det tilgængeligt for grupper med interesse i egnens historie og natur.

E-mail adr.: nyraad@vinterhistorie.dk

Web: www.vinterhistorie.dk og www.Beværterhuset.dk

Kontingent (75 kr. pr. år) kan indbetales enten til kasser Peter Apel eller indsættes på **konto 0040-6874516528**.

Denne folder er udarbejdet i forbindelse med det 9. Apeltræf i 2014 af Anne-Marie Jacobsen.

Tak til Kasper B. Hemmingsen for samarbejdet om planlægningen af denne dag.

Tak til Birgitte Apel Jacobsen for særlig deltagelse ved Beværterhuset.

Tak til alle der har hjulpet med til at gøre dagen til noget særligt.